

Bijlage: Redeneerlijn voor het bepalen van de opgave voor het reserveren van grondwatervoorraden in Overijssel voor de lange termijn drinkwatervoorziening

1. Aanleiding

In de beleidsnota Drinkwater van het Rijk (april 2014) agendeert het Rijk het reserveren van grondwatervoorraden voor de drinkwatervoorziening op lange termijn. Voor de provincie Overijssel is dit aanleiding geweest om na te gaan, welke uitgangspunten van belang zijn voor het bepalen van de opgave voor het reserveren van grondwatervoorraden en deze in onderlinge samenhang te bezien. Het opstellen van een redeneerlijn is daarvoor een hulpmiddel.

2. Benadering voor het ontwikkelen van een redeneerlijn

Een duurzame betrouwbare drinkwatervoorziening moet om kunnen gaan met onverwachte ontwikkelingen en onzekerheden. Via het beschikbaar hebben van reserve productiefaciliteiten en bronnen kan daarop worden ingespeeld.

Extreme omstandigheden als gevolg van rampen (responstijd: direct en grootschalig)

In de Beleidsnota Drinkwater wordt in dit kader gesproken van het reserveren van Nationale grondwaterreserves. Het gaat hierbij om voorraden, die onder alle denkbare omstandigheden beschikbaar zijn voor een betrouwbare drinkwaterproductie als een groot deel van de reguliere drinkwatervoorziening uitvalt. In de Beleidsnota drinkwater kondigt het Rijk aan een onderzoek uit te voeren naar de ligging van deze voorraden. Op basis van dit onderzoek wijst het kabinet in het kader van de Structuurvisie Ondergrond in 2015 nationale grondwaterreserves aan, inclusief de randvoorwaarden voor het bijbehorend beschermingsregime.

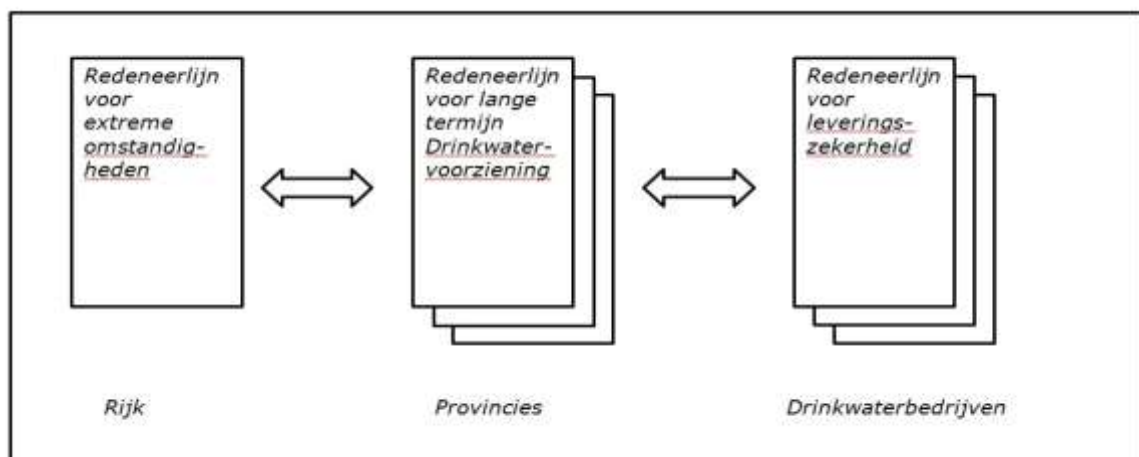
Leveringszekerheid (responstijd: direct tot minder dan 10 jaar)

Gaat om onverwachte situaties en bijzondere omstandigheden, waardoor snel extra productiecapaciteit moet kunnen worden ingezet, of kan worden ontwikkeld. Voor het direct in kunnen spelen op onverwachte situaties heeft Vitens een operationele reserve beschikbaar ter grootte van 10% van de productiecapaciteit. Dit betekent dat productiefaciliteiten aanwezig zijn. Voor het opvangen van ontwikkelingen in de drinkwatervraag houdt Vitens een niet-operationele reserve aan ter grootte van eveneens 10% van de productiecapaciteit. De vergunningsruimte is geregeld, maar productiefaciliteiten om hiervan gebruik te maken worden gerealiseerd op het moment dat daartoe aanleiding is.

Ontwikkelingen op lange termijn (responstijd: 10 tot 25 jaar)

Gaat om het opvangen van ontwikkelingen in de vraag en aanbod op langere termijn en onzekerheden, die zich in die periode kunnen voordoen. Het kan daarbij zowel gaan om voorzienbare ontwikkelingen, als niet voorzienbare ontwikkelingen. De provincies hebben de taak om hiervoor bronnen te reserveren. In de Beleidsnota drinkwater wordt dit aangeduid als "strategische grondwatervoorraden".

Voor elk van deze onzekerheden kunnen uitgangspunten worden vastgelegd in de vorm van een redeneerlijn. Vanwege regionale verschillen (bv wel of niet in ruime mate grondwater als bron beschikbaar hebben) is sprake van differentiatie tussen de redeneerlijnen van de provincies en van de drinkwaterleidingbedrijven met deels generieke uitgangspunten en deels gebiedsspecifieke. In onderstaande figuur is dit samengevat.

3. scope van de redeneerlijn voor de lange termijn drinkwatervoorziening in Overijssel

Reserveren van grondwatervoorraden voor de toekomstige drinkwatervoorziening is op zich niet nieuw. Ook in het huidige Omgevingsbeleid van de provincie Overijssel is een aantal locaties gereserveerd.

Om te bepalen of er een opgave is voor het reserveren van bronnen voor de drinkwatervoorziening op lange termijn zijn uitgangspunten relevant met betrekking tot:

- Nut en noodzaak van het reserveren (waarom)
- De omvang van de te reserveren grondwatervoorraden (hoeveel)

Deze uitgangspunten zijn opgenomen in de redeneerlijn.

Uitgangspunten voor het identificeren van geschikte grondwatervoorraden maken geen deel uit van deze redeneerlijn. Het identificeren en nader begrenzen van geschikte voorraden wijst uit dat al heel snel sprake is van een afweging. Gebruik van de ondergrond voor de drinkwatervoorziening kan niet los worden gezien van andere maatschappelijke opgave, waarbij gebruik van de ondergrond een rol speelt (bv energievoorziening). Afwegingen met betrekking tot het gebruik van de ondergrond kunnen alleen maar integraal plaats vinden. Het gaat daarbij om het samenspel tussen de opgaven die spelen, de bijdrage die de ondergrond daarin kan leveren en de onderlinge beïnvloeding van het gebruik van de ondergrond met de consequenties die daaruit volgen. Hierbij speelt ook de dimensie tijd een rol. Gebruik nu versus beschermen van het gebruik voor later. Deze integrale afweging is gebiedsspecifiek maatwerk. Uitgangspunten voor het doen van deze integrale afwegingen zijn opgenomen in de Omgevingsvisie van Overijssel.

4. Uitgangspunten voor "waarom" reserveren

1. Een goede continue en toekomst vaste drinkwatervoorziening is essentieel voor volksgezondheid en welvaart.
2. Ontwikkelingen als vraag naar drinkwater, calamiteiten, effecten van klimaatverandering zijn onzeker en daarop moet worden ingespeeld.
3. Daarvoor is het nodig om te zorgen voor voldoende beschikbare bronnen voor nu en in de toekomst.
4. Grondwater heeft als bron de voorkeur boven andere bronnen. Oevergrondwater (dmv infiltratie van oppervlaktewater) is een aanvaardbaar alternatief.
5. Vroegtijdig duidelijkheid geven over grondwatervoorraden voor de toekomstige drinkwaterwinning maakt dat gebieden in hun ontwikkeling daarmee rekening kunnen houden en de kwaliteit van de grondwatervoorraden kunnen behouden en verbeteren.

Toelichting

Een goede drinkwatervoorziening is essentieel voor volksgezondheid en welvaart. Hiervoor zijn betrouwbare bronnen voor de productie van drinkwater nodig, ook in de toekomst. De toekomst is omgeven met onzekerheden. Er kunnen zich ontwikkelingen voordoen, waardoor de noodzaak tot reserveren af neemt (terugloop bevolking, efficiënter watergebruik), maar ook ontwikkelingen waardoor een beroep moet worden gedaan op gereserveerde voorraden (bv uitval van winningen, verlies aan vergunningsruimte, toename drinkwatervraag door klimaatsverandering).

Drinkwater moet ook op een duurzame en efficiënte wijze geproduceerd worden tegen de laagst maatschappelijke kosten. Vanuit dit perspectief heeft de bron grondwater de voorkeur boven andere bronnen.

Tegelijkertijd is grondwater een kwetsbare bron voor verontreinigingen en wordt grondwater ook gebruikt voor andere doeleinden (bv. beregening, bodemenergie). Door tijdig duidelijkheid te geven over welke grondwatervoorraden in principe bestemd zijn als bron voor de drinkwaterproductie kan hiermee rekening worden gehouden in de ontwikkeling van functies aan maaiveld en bij het benutten van de ondergrond voor andere maatschappelijke opgaven. Hierdoor kan ook in de toekomst drinkwater betrouwbaar en tegen lage maatschappelijke kosten worden geproduceerd.

5. Uitgangspunten voor "hoeveel reserveren"

6. Het aanbod aan beschikbare capaciteit is tenminste 120% van de drinkwatervraag.
7. Als tijdshorizon voor het bepalen van het beschikbare aanbod en de potentiële drinkwatervraag wordt minimaal 25 jaar gehanteerd.
8. Voor het bepalen van het beschikbare aanbod wordt uitgegaan van het bestaande aanbod, waarbij wordt nagegaan of door autonome ontwikkelingen aanbod verloren kan gaan.
9. Bij het voorspellen van de potentiële drinkwatervraag wordt uitgegaan van een scenario dat het meest aansluit bij de actuele ontwikkelingen.
10. Het bepalen van het beschikbare aanbod en de potentiële drinkwatervraag gebeurt op het schaalniveau van een cluster als gehanteerd door het drinkwaterbedrijf.

11. Vanwege de onzekerheden in het bepalen van vraag en aanbod wordt iedere 6 jaar opnieuw bezien of er een opgave is om te reserveren. Daarbij wordt nagegaan of adaptief kan worden ingespeeld op een afwijkende ontwikkeling van de vraag (ook afnemende vraag) en het aanbod.

Toelichting

Uit oogpunt van leveringszekerheid dient het totale aanbod aan beschikbare drinkwatercapaciteit (ook in de toekomst) meer te zijn dan de gemiddelde jaarlijkse drinkwatervraag. Vitens is verantwoordelijk voor de leveringszekerheid en heeft hiervoor beleid ontwikkeld. Samengevat komt dit beleid er op neer dat het beschikbare aanbod aan drinkwatercapaciteit 120% is van de gemiddelde jaarlijkse drinkwatervraag.

Het reserveren en ontwikkelen van locaties is een proces dat zich uitstrekt over een periode van 10 tot 15 jaar. Door bij het bepalen of er een opgave is voor het reserveren van grondwatervoorraden uit te gaan van een periode van 25 jaar kan op een ordentelijke wijze worden ingespeeld op de ontwikkelingen. Hoe verder in de tijd hoe onzekerder de ontwikkelingen worden.

Uit oogpunt van kwetsbaarheid, een betrouwbare kwaliteit en kosten dient het transport van drinkwater zo veel mogelijk te worden beperkt. Vanuit dit principe hanteert Vitens een indeling in clusters in haar voorzieningsgebied. Clusters kunnen verschillen wat betreft hun ontwikkelingen en daardoor ook de ontwikkeling in de vraag en het aanbod. Voor het bepalen van de opgave gaat de provincie daarom uit van de clusters als schaalniveau.

Het beschikbare aanbod bestaat uit vergunningen, leveringen en reserveringen. Door verschillende oorzaken kan verlies in aanbod ontstaan. Omdat het niet eenvoudig is om nieuwe geschikte locaties te vinden voor de drinkwatervoorziening zet de provincie in op het zoveel mogelijk behouden van het beschikbare aanbod.

Bij het duurzaam en robuust maken van de bestaande winningen is de inzet om zoveel mogelijk de bestaande capaciteit van een winning te handhaven.

Indien capaciteit moet wijken als gevolg van keuzen vanuit andere maatschappelijke opgaven, dan koppelt de provincie daaraan de opgave om het verlies aan capaciteit te compenseren.

Er kunnen ook autonome ontwikkelingen zijn, waardoor verlies van capaciteit gaat ontstaan.

Bijvoorbeeld door verandering van het klimaat, of het invangen van historische verontreinigingen door een winning. Ook dan wordt gekeken of er oplossingen denkbaar zijn om verlies in capaciteit te voorkomen, of te beperken. Uiteindelijk kan dit resulteren in een bepaald verlies aan aanbod in de toekomst, dat mee wordt genomen in het bepalen van de omvang van de opgaven.

Voor de voorspelling van de drinkwatervraag wordt uitgegaan van de meest realistische prognose in de ontwikkelingen, die van invloed zijn op de drinkwatervraag. Uitgaan van een meer extreem scenario in de toename van de vraag naar drinkwater maakt de omvang van de te reserveren hoeveelheid grondwater fors groter. Daardoor wordt de kans groter dat een gereserveerde locatie uiteindelijk niet benut gaat worden.

Zowel de inschatting van de toekomstige vraag, als het toekomstige aanbod is omgeven met onzekerheden. Dit vraagt om een "vinger aan de pols" benadering en om het adaptief kunnen inspelen op ontwikkelingen. Met de periode van 6 jaar wordt aangesloten bij de termijn voor de herziening van de waterplannen van Rijk, provincies en waterschappen (art 4.8 Waterwet). Bij het bepalen of er een opgave is om te reserveren wordt de bandbreedte in de drinkwatervraag, die volgt uit verschillende WLO-scenario's, mee genomen in de beschouwing. Het opstellen van adaptatiepaden is daarvoor een hulpmiddel (wat-als benadering). Inzichten die daarmee worden opgedaan kunnen leiden tot een aanvullende beleidsopgave. Met deze benadering zorgen we er voor dat we voldoende ruimte reserveren en tijdig kunnen inspelen op ontwikkelingen die van invloed zijn op de drinkwatervraag en/of het aanbod.